

BƯỚC ĐẦU TÌM HIỂU THỰC TRẠNG NHẬN THỨC CỦA SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC XÂY DỰNG VỀ HỆ GIÁ TRỊ CỦA CON NGƯỜI VIỆT NAM TRONG THỜI KÌ MỚI

DƯƠNG MINH NGỌC - NGUYỄN THỊ MINH NGUYỆT*

Ngày nhận bài: 09/06/2016; ngày sửa chữa: 13/06/2016; ngày duyệt đăng: 15/06/2016.

Abstract: Studying awareness of Vietnamese's value system in the new period of students at the National University of Civil Engineering points out changes in orientating Vietnamese's values today in term of belief and ideal, job, income, lifestyle and marriage and family. These analyses are the bases for managers to find out solutions to preserve traditional culture values.

Keywords: Social values system, values orientation, Vietnam people in the new era.

Trong thời kì đổi mới, sự thay đổi lớn từ cơ chế kế hoạch hoá tập trung quan liêu bao cấp sang cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là một biến động xã hội tích cực tác động đến hệ thống giá trị xã hội và sự lựa chọn định hướng giá trị của mọi thành viên trong xã hội. Mô tả đúng sự thay đổi định hướng giá trị của con người Việt Nam hiện nay là việc làm hết sức cần thiết để tạo cơ sở cho việc đề xuất những chủ trương đúng đắn trong công tác giáo dục và chính sách xã hội.

1. Đối tượng và nội dung khảo sát

1.1. Đối tượng khảo sát: Trường Đại học Xây dựng (ĐHXD) là một trường đại học thuộc khối kĩ thuật trên địa bàn Thủ đô Hà Nội. Sinh viên (SV) đổ vào Trường hầu hết đều có nền tảng học lực trung bình khá trở lên ở phổ thông. Khi tốt nghiệp ra trường, với tấm bằng đại học mang "thương hiệu" ĐHXD, các SV cũng được sự đánh giá cao và đón nhận của các công ti, doanh nghiệp. Điều này đã khẳng định chất lượng đào tạo của Trường và năng lực nghề nghiệp của SV Trường ĐHXD. Trong các phong trào hoạt động xã hội, SV Trường ĐHXD cũng thể hiện được nhiệt huyết của tuổi trẻ, sự tích cực đóng góp, cống hiến cho xã hội.

Ưu thế của SV Trường ĐHXD là được học tập, sinh hoạt trong một ngôi trường có uy tín ở Thủ đô Hà Nội- trung tâm chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội của cả nước. Là một môi trường kĩ thuật, phần lớn là SV nam - rất năng động, nhiệt tình, bộc trực, tuy nhiên cũng có phần tùy hứng, nghịch ngợm và liều lĩnh... Đặc điểm này vừa thể hiện thế mạnh nhưng cũng là một phần hạn chế của họ. SV Trường ĐHXD có thể

tiếp thu và phát triển được những ưu thế của Trường, của SV Thủ đô trong điều kiện kinh tế thị trường và toàn cầu hóa hay không, điều này phụ thuộc vào bản lĩnh, trí tuệ và đặc biệt là sự lựa chọn và tiếp biến các giá trị dân tộc và các giá trị thời đại của mỗi SV.

1.2. Nội dung khảo sát: Để tìm hiểu thực trạng nhận thức của SV Trường ĐHXD về hệ giá trị của con người Việt Nam trong thời kì mới, chúng tôi đã sử dụng bộ công cụ điều tra của Chương trình khoa học công nghệ cấp nhà nước KX.07 (1991-1995), hướng tới năm nhóm vấn đề: - *Lí tưởng và niềm tin*; - *Nghề nghiệp và việc làm*; - *Đồng tiền và sự làm giàu*; - *Lối sống*; - *Tình yêu, hôn nhân và gia đình*.

Năm 2015, chúng tôi đã chọn điều tra 200 SV năm thứ 2 và năm thứ 4 hệ chính quy của trường. Ở mỗi nhóm vấn đề, chúng tôi yêu cầu SV trả lời những câu hỏi nhằm bộc lộ nhận thức về hệ thống giá trị.

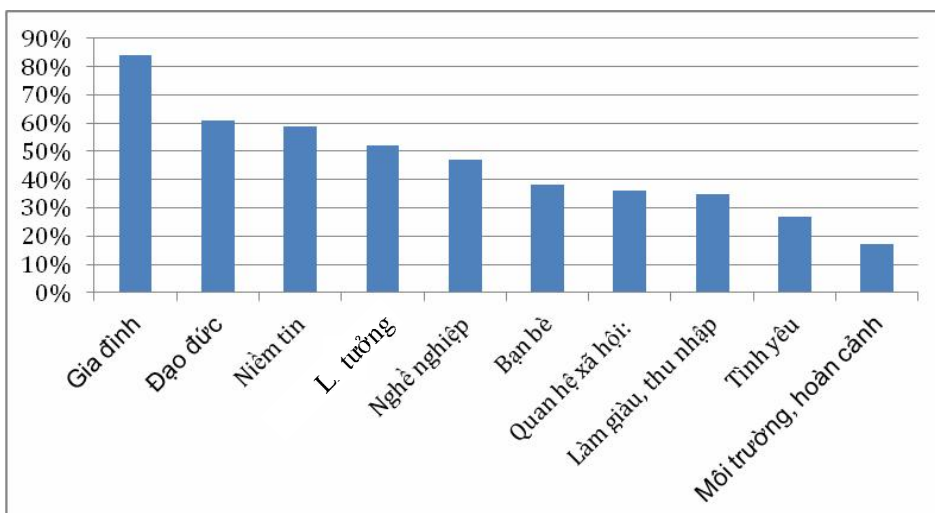
2. Kết quả khảo sát thực trạng nhận thức của SV Trường ĐHXD về hệ giá trị của con người Việt Nam trong thời kì mới

2.1. Về lí tưởng, niềm tin. Khi được yêu cầu sắp xếp mức độ quan trọng của một số vấn đề lớn trong cuộc đời mỗi con người, các SV được hỏi đã đưa ra thứ tự như sau: (xem biểu đồ trang bên).

Như vậy, theo khảo sát, *Lí tưởng, Niềm tin* đứng ở vị trí thứ 3 và thứ 4 với tỉ lệ lựa chọn là 59% và 52%.

Tiếp đó, ở câu hỏi về những điểm yếu của thanh niên hiện nay, 64% SV thừa nhận thanh niên hiện nay không có ý chí phấn đấu vào Đoàn, vào Đảng. Như

* Trường Đại học Xây dựng

Biểu đồ 1. Tỷ lệ % sắp xếp vấn đề lớn trong cuộc đời mỗi con người

vậy, sự suy giảm về lý tưởng, niềm tin là một thực tế đang diễn ra, đòi hỏi gặt gao việc giáo dục chính trị - tư tưởng bồi đắp lý tưởng, xây dựng niềm tin cho thanh niên, SV. Nhà trường cần tìm ra những biện pháp giáo dục để đưa giá trị này lên thang bậc cao hơn vì lý tưởng và niềm tin có vị trí vô cùng quan trọng trong việc hình thành và phát triển nhân cách con người.

2.2. Về nghề nghiệp và việc làm. Theo dư luận xã hội, cũng như theo các kết quả điều tra cho thấy, một trong những giá trị quan trọng hàng đầu đối với thanh niên hiện nay là vấn đề mưu sinh và lập nghiệp. Nghề nghiệp ảnh hưởng tới nguồn thu nhập, vị trí xã hội, lối sống, sức khỏe, niềm vui và các sinh hoạt văn hóa vật chất và tinh thần của mọi gia đình và mọi thành viên xã hội.

Ngày nay, nhiều SV có xu hướng chọn những nghề có thu nhập cao (55%), công việc phù hợp với năng lực (51%), có khả năng phát triển (45%), điều kiện làm việc tốt và hợp với sở thích (38%), giỏi một nghề, biết nhiều nghề (73%) chứ không nhất thiết phải vào biên chế nhà nước.

Có 90% SV cho rằng: không có công việc lương thiện nào là thấp hèn, chỉ vô công rồi nghề mới đáng trách. 72% tỏ thái độ không tán thành nếu ở tương lai diễn ra sự thay đổi trong cách sống, trong đó, đánh giá công việc ít quan trọng hơn. Như vậy, phần lớn SV đã nhận thức được giá trị quan trọng của công việc trong cuộc sống hiện đại.

2.3. Về đồng tiền và sự làm giàu. Trong việc cân nhắc các giá trị, vấn đề thu nhập (kiếm tiền) và làm giàu có chỗ đứng khá cao: 37% SV coi đó là điều rất

quan trọng, và biết làm giàu xếp ở vị trí thứ 6 với 68% SV lựa chọn khi xác định tiêu chí lý tưởng của một con người trong kinh tế thị trường; 34% SV chấp nhận đi làm xa gia đình, xa thành phố, 57% SV chấp nhận làm công việc trái ngành nghề đào tạo nếu có thu nhập cao.

100% SV được hỏi đều mong muốn

làm giàu với các lý do: để cải thiện đời sống gia đình (71%), để có điều kiện thực hiện sự nghiệp của bản thân (36%), để có điều kiện lo cho con cái (34%).

Khảo sát về nhận thức và mục đích kiếm tiền, phần lớn SV đã cho thấy mục đích tích cực: để giúp đỡ cha mẹ, anh em, bạn bè (91%), để trao đổi, mua bán (82%), để phát triển sản xuất kinh doanh (80%), để có điều kiện học hành (71%), để thuận lợi trong xây dựng gia đình (65%). Bên cạnh đó, vẫn còn một bộ phận SV thể hiện suy nghĩ tiêu cực về đồng tiền: để được hưởng thụ cuộc sống nhà cao cửa rộng, chi tiêu thoải mái (41%), để nhờ vả, điều khiển, sai bảo người khác (11%), để được cất nhắc, để có chức quyền (9%), để được xóa bỏ hoặc giảm nhẹ tội lỗi (5%).

Tóm lại, trong kinh tế thị trường, giá trị của đồng tiền và làm giàu ngày càng được khẳng định. Về cơ bản, trong nhận thức của SV đều thể hiện một tinh thần khá lành mạnh. Nhà trường cần hướng dẫn việc đầu tư thời gian và công sức cho SV thực hiện những khát vọng chính đáng của họ.

2.4. Về lối sống. Khảo sát cho thấy, SV vẫn đề cao những giá trị lớn của xã hội, của thời đại. Đạo đức, lương tâm, trách nhiệm là vấn đề đứng thứ hai trong hệ thống giá trị mà các SV lựa chọn, chiếm 61%. Trong thực tế, các phong trào SV hiện nay, nhất là phong trào SV tình nguyện (giúp đỡ đồng bào bị thiên tai, người tàn tật, bất hạnh, người nghèo, học sinh nghèo vượt khó, gia đình neo đơn, hiến máu nhân đạo, tiếp sức mùa thi,...) được hầu hết SV tham gia tích cực. Lý do tham gia chủ yếu là vì họ nhận thức được ý nghĩa các việc làm của mình đối với cộng đồng và xã hội.

Sự lựa chọn và sắp xếp những tiêu chí của “mẫu người lí tưởng trong điều kiện kinh tế thị trường” cho thấy các SV đang dành sự ưu tiên hơn cho phát triển những “kĩ năng mềm” của cá nhân trong cuộc sống như: có bản lĩnh, tự tin, có uy tín, có trình độ học vấn cao, mềm dẻo, năng động, tháo vát, nhạy bén, hiểu biết nhiều, giàu kinh nghiệm, từng trải, biết làm giàu, vui vẻ, cởi mở, có quan hệ xã hội rộng... Đây là những sự lựa chọn đáng khích lệ ở SV trong thời đại ngày nay.

Tuy nhiên, một bộ phận khá lớn (75%) SV chưa thật dũng cảm và kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện tiêu cực. Họ im lặng hoặc không quan tâm đến nó.

Quan niệm về cách chi tiêu của SV cũng phản ánh về lối sống của họ. Khảo sát của chúng tôi cho thấy, phần lớn SV có quan niệm đúng đắn và văn hoá về cách tiêu tiền: dù thích đến mấy cũng không mua nếu thứ đó vượt quá khả năng kinh tế của mình (79%); chi tiêu phải có kế hoạch (96%); phải biết tiết kiệm (75%), nhưng cũng không nên dè sẻn quá (90%). Nhưng vẫn có một số ít SV có xu hướng tiêu tiền mang tính hưởng thụ, bừa bãi, thể hiện quan niệm rất đáng báo động: thích là chi, không cần tính toán (8%) và coi tiêu tiền cũng là một thú vui (16%).

Sự quan tâm đến đời sống chính trị - xã hội là một tiêu chuẩn của lối sống tiến bộ. Khảo sát của chúng tôi cho thấy khá lớn SV (trên 60%) chưa thực sự quan tâm đến đời sống chính trị - xã hội. Một bộ phận trong đó có thái độ dễ dãi, thờ ơ đối với các vấn đề chính trị - xã hội...

2.5. Về tình yêu, hôn nhân và gia đình. Khảo sát của chúng tôi cho thấy, phần lớn SV đã thể hiện quan niệm lành mạnh trong tình yêu, hôn nhân và gia đình: 58% cho rằng phải có trách nhiệm trong tình yêu; hôn nhân phải một vợ một chồng (78%); chỉ lập gia đình khi đã có nghề nghiệp và công việc ổn định (65%); tình yêu là cơ sở chủ yếu của hôn nhân (80%). Số SV có quan niệm không lành mạnh về tình yêu và hôn nhân chiếm một tỉ lệ thấp (dưới 10%).

Đa số SV đặc biệt quan tâm đến đạo đức gia đình: 97% SV cho rằng phải luôn kính trọng, hiếu thuận với ông bà, cha mẹ dù họ có những khác biệt về học vấn, quan niệm và lối sống.

Hầu hết SV đều rất coi trọng gia đình, coi gia đình là giá trị lớn nhất. Một gia đình yên ấm, hoà thuận và hạnh phúc là sự lựa chọn được 96% SV hướng tới. Nhận thức này của SV là một điều thực sự đáng quý

trong điều kiện của nền kinh tế thị trường ngày nay.

***

Tóm lại, với kết quả khảo sát trên, chúng ta cũng đã có được cái nhìn sơ bộ về định hướng giá trị của SV Trường ĐHXD. Đa số SV đã thể hiện sự tiếp nối những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Họ xác định được phải học tập thật tốt để trang bị tri thức, kĩ năng nghề nghiệp thì mới cống hiến cho đất nước, cho xã hội và xây dựng sự nghiệp cho bản thân. Họ cũng xây dựng cho mình mô hình lí tưởng, trong đó, phần lớn là các tiêu chí mang tính tích cực của thời đại. SV ĐHXD là còn thể hiện những người tích cực trong những hoạt động xã hội. Qua những phong trào hoạt động này, tính năng động, nhiệt tình và sáng tạo của họ đã được thể hiện rõ nét. SV ĐHXD cũng thể hiện những nhận thức lành mạnh và hiện đại đồng thời cũng rất truyền thống trong suy nghĩ về tình yêu, hôn nhân và gia đình.

Có thể nhận thấy, tư duy nhận thức của SV Trường ĐHXD nhìn chung là có nhiều điểm tích cực, đáng khen ngợi. Tuy vậy, cũng phải thừa nhận rằng trong tư duy của họ vẫn đang thể hiện sự non nớt; một bộ phận còn có những nhận thức thiếu lành mạnh, thể hiện lối tư duy thực dụng, ích kỉ, hưởng thụ, có xu hướng thiên về những giá trị vật chất...

Dựa trên kết quả điều tra nhận thức của SV Trường ĐHXD, trên cơ sở của lí luận giáo dục và những tiêu chí về hệ giá trị, nhân cách con người Việt Nam trong thời kì mới, nhà trường cần tìm ra những biện pháp giáo dục phù hợp nhằm phát huy mặt tốt và khắc phục mặt chưa tốt trong nhận thức của SV, định hướng cho họ những giá trị đúng đắn, bồi dưỡng nhân cách để họ có thể đáp ứng được yêu cầu phát triển của đất nước, của thời đại. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Phạm Minh Hạc - Thái Duy Tuyên (chủ biên) (2012). *Định hướng giá trị con người Việt Nam thời kì đổi mới và hội nhập*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2016). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [3] Hoàng Chí Bảo (2010). *Văn hoá và con người Việt Nam trong đổi mới và hội nhập quốc tế*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Đặng Vũ Cảnh Linh (2008). *Một số chỉ báo về định hướng giá trị của sinh viên các trường đại học hiện nay*. Tạp chí Tâm lí học, số 1 (106).
- [5] Nguyễn Quang Uẩn - Nguyễn Thạch - Mạc Văn Trang (1994). *Giá trị - Định hướng giá trị nhân cách và giáo dục giá trị*. KX.07.04.